

**TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA
PROGRAMI**

**A TÜRKÇE DERSİ
BİTİRME TEZİ**

ÖTEKİLEŞTİRİLEN KADIN

Rehber Öğretmen: Emine Taş

Öğrencinin Adı: İpek

Öğrencinin Soyadı: Topalkara

Öğrencinin Numarası: D1129014

Ödevin Sözcük Sayısı: 3999

Tez Konusu:

Sevgi Soysal'ın "Tante Rosa" adlı romanında toplumsal düzen içerisinde kadının var oluş sorunsalı odak figür Tante Rosa üzerinden nasıl ele alınmıştır?

ÖZ

Uluslararası Bakalorya Programı A1 Türk Edebiyatı dersi kapsamında bitirme tezi olarak yaptığım bu çalışma; Sevgi Soysal'ın "Tante Rosa" adlı eserinde yer alan kadın sorunsalını konu almaktadır. Araştırmamda toplumsal düzen içerisinde kadın ve kadının var oluş sorunsalını odak figür Tante Rosa'nın yaşam süreci; çocukluk, ergenlik ve yaşlılık dönemleri ile ilişkilendirdim. Tezimin giriş bölümünde ataerkil toplum yapısında kadının durumuna ve yapıta genel bir bakış sundum, gelişme bölümünde ise Tante Rosa'nın yaşam ve gelişim sürecindeki durumlarına ve eylemlerine göre tezi başlıklara ayırdım. Tante Rosa'nın, "Çocukluk ve Hayal Dünyası" bölümünde bir çocuğun gözünden hayatı ve kız çocuğu olmanın verdiği beklentileri, "Ergenlik ve Kadınlığı Keşfediş" bölümünde kadının kendini tanıma sürecini ve toplumun kadın üzerinde baskı oluşturan değer yargılarını, "Yaşlılık ve Hayata Tutunma Çabası" bölümünde de hayatta kalabilmek için çabalayan, yalnız ve ölümünden sonra bile bir yere ait olamayan kadını değerlendirdim. Tüm bunların sonucunda kadının hayatı istediği gibi yaşama özgürlüğüne sahip olduğunu fakat bu seçimler sonucunda toplumun kadına biçtiği hayatı yaşamayan kadının hiçbir yere ait olmadığı ve ne kadar çabalarsa çabalasın yalnızlığa mahkûm edildiği, ötekileştirildiği sonucuna vardım.

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	3
Gelişme	4-22
1. Tante Rosa'nın Çocukluk ve Hayal Dünyasındaki Var Oluş Sorunsalı.....	4
1.1 Tante Rosa'nın Aile İçi Yaşamı.....	4
1.2 Tante Rosa'nın Okul Yaşamı.....	7
2. Tante Rosa'nın Ergenlik ve Kadınlığını Keşfediş Dönemindeki Var Oluş Sorunsalı	10
2.1 Tante Rosa'nın Kadınlık Olgusunu Keşfediş ve İstek Dışı Evliliği.....	10
2.2 Hayallerinin Peşinden Gitme ve Terk Edişi	12
3. Yaşlılık ve Hayata Tutunma Çabası İçinde Var oluş Sorunsalı	16
3.1 Tante Rosa'nın Girişimciliği.....	16
3.2 Tante Rosa'nın Aidiyetsizliği ve Yalnızlığı.....	20
4. Sonuç	22
5. Kaynakça	25

GİRİŞ

Kadınlar süregelen insanlık tarihi boyunca ataerkil toplum yapısı içinde baskılanmış ve edilgen bir konuma getirilmeye çalışılmışlardır. Erkeklerin ve toplum yapısının yıllardır sürdürdüğü düzene ayak uyduramayan, karşı gelen yani genel anlamda kendi benliğine sahip olmak isteyen kadınlar ise toplumdan soyutlanmış ve aykırılıkla suçlanıp ötekileştirilmişlerdir.

Sevgi Soysal'ın "Tante Rosa" adlı yapıtı da odak figür Tante Rosa'nın maceraları izlenimini veren fakat alt anlamda kadın sorunsalı ve aykırı kadın olma durumuyla ilgili derin mesajlar taşıyan bir yapıttır. Yapıtta kısa öykülerle karakter yapısının bir sonucu olarak aidiyetsizleşen, hayallerine bağlı ve genel toplum yapısına aykırı pek çok düşünceye sahip olan odak figür Tante Rosa'nın hayatı üzerinden kadın sorunsalı anlatılmıştır. Her öyküde farklı bir kadın sorunsalına değinilmiş ve eserde genel olarak aykırı kadın olma durumu ve bunun sonuçları ele alınmıştır.

Eser, taşıdığı derin ikinci anlamsal katmanı başarıyla gizlemiştir. Sevgi Soysal yapıtta anlatmak istediği sorunsalı "Sizlerle Başbaşa Dergisi" aracılığıyla yaptığı kurguyla vermiştir. Tante Rosa'nın çocukluktan ergenliğe, ergenlikten yaşlılığa tüm gelişim sürecinde "Sizlerle Başbaşa Dergisi" vardır. *Sizlerle Başbaşa* dergisindeki kadın hayalleri, yaşam boyu yaptığı girişimler ve yaşadığı başarısızlıklar, terk ediş, arayış hali

ve bütün bunların getirisi olan aidiyetsizlik aykırı kadın sorunsalını kanıtlamıştır. Yazar, kullandığı bu leit motivelerin yanı sıra diliyle de Tante Rosa'nın gelişimini göstermiş, Tante Rosa'nın çocukluğunun anlatıldığı bölümlerde kısa ve basit cümleler verilirken odak figürün yaşı ilerledikçe artan sorunlar nedeniyle yapıtta da cümle yapıları ve üslup da değişmiştir. İçinde yaşadığı toplumun değer yargılarını ve toplumun kadına biçtiği hayatı Tante Rosa ile gözler önüne seren yazar toplum gerçekliğinde bu konunun var olduğunu okuyucuya göstermiş ve bu konu üzerinde düşünülmesini sağlamıştır.

Bu tez çalışmasında, Sevgi Soysal'ın "Tante Rosa" adlı romanında toplumsal düzen içerisinde kadının var oluş sorunsalının odak figür Tante Rosa üzerinden nasıl ele alındığı; Tante Rosa'nın çocukluk, ergenlik ve yaşlılık dönemlerindeki davranış ve tutumları incelenmiştir.

1.Tante Rosa'nın Çocukluk ve Hayal Dünyasındaki Var Oluş Sorunsalı

1.1 Tante Rosa'nın Aile İçi Yaşamı

Her insanın yaşamında aldığı kararlar, davranışları ve geleceği ile ilgili düşüncelerinin oluşumunun temelinde hayalleri yatar. Yine bu yüzden hayalleri olmayan insanların yaşaması da tıpkı var oluşları gibi yarım olur ve tamamlanamaz. Toplum içinde kadınlar

erkeklere göre daha çok hayal kurarlar ve hayalleri sayesinde hayata tutunurlar, var olmaları da bu sayede olur.

Sevgi Soysal'ın "Tante Rosa" adlı romanında kadının hayalleri ve kendini var etmesi odak figür Tante Rosa üzerinden anlatılmıştır. Tante Rosa on bir yaşında annesi ve babasıyla yaşayan, *Sizlerle Başbaşa* dergisi okuyan küçük bir kızdır. Tante Rosa *Sizlerle Başbaşa* dergisinde okuduğu figürler üzerinden hayallerini şekillendirmiştir. Yazar, eser içindeki bir öge olan *Sizlerle Başbaşa* dergisinin verdiği romanlar üzerinden Tante Rosa ve genelinde tüm kadınların hayallerini anlatmıştır.

Tante Rosa'nın çocukluğundaki ve **tante rosa at cambazı olmadı** bölümündeki ilk hayali bir at cambazı olmaktır. Bu hayal yapının ilk bölümünde yani çocukluğunda ortaya çıkmıştır ve esin kaynağı "Sizlerle Başbaşa" dergisidir.

"Tante Rosa on bir yaşındayken Sizlerle Başbaşa adlı haftalık aile dergisinde, Kraliçe Victoria'nın süvari giysileriyle çekilmiş fotoğrafının altında yazılı şu haberi okudu(...)vatandaşlarının ve süvari birliğinin gönüllerini fethetti." Tante Rosa, bu gönülleri fethetti sözcüğünü, resimde görülen atlarla birlikte belleğine yerleştirdikten kısa bir süre sonra at cambazı olmaya karar verdi." (Soysal. 15)

Tante Rosa'nın yaşamı, kararları ve hayallerinin biçimlenmesinde ailesinin etkisi vardır. On bir yaşına kadar öz anne ve babasıyla yaşadığı evdeki sevgi dolu, korumacı atmosferde evin ve öz babasının en kıymetlisi, "prensесidir". Bu aile ortamının getirdiği korumacılıkla ne annesi ne babası at cambazı olmasına izin vermiştir. Tante Rosa'nın babası ölünce yerine gelen üvey babası onun at cambazı olduğunda başına gelebilecekleri umursamayıp hiç sorun çıkarmadan onu tekrar sirke yollamıştır. Tante Rosa sirke ikinci yollanışında ise ona yapılan muamele tamamen değişmiştir. Çünkü bir kız çocuğu ailesi tarafından umursanmıyorsa o zaman onu kimse umursamaz.

"Sirk müdürü Rosa'nın bu kez uyarılara kalkışılmadan getirildiğini görünce Rosa'nın k... derisinin okul kitaplarından ucuz olduğu anladı. Rosa hoş gelmişti ona. At cambazı olması istenmeyen bir kız hemen ata bindirilir, ama at cambazı olsun diye baştan atılan bir kız asla ata bindirilmez." (Soysal. 16)

Tante Rosa'nın bu bölümdeki gerçеkleřmeyen diğer bir hayali ise sirkteki at cambazı kızla ilgilidir; çünkü Tante Rosa sirke ikici gönderilişinde ata bindirilmemiştir. Bu onu kendisini sirkte at cambazlığı yapan kızla özdeşleştirmeye itmiştir. Bu yüzden de her akşam gösteriyi izlemeye gelen yakışıklı teğmenin kıza âşık olup onu yangından kurtardığını hayal etmiştir fakat gerçеk hayat asla hayallerindeki gibi değildir ve bu hayali de gerçеkleřmemiřtir.

“Yerde yatan kızı göremiyordu ama çiti atlayan teğmeni gördü. Çıgıllıkların, dumanın arasından bir onu gördü. Teğmen çiti atladi. Atı durdurup bindi ve yangın yerinden dört nala kaçtı. Rosa teğmenin, atını çıkış yerine sürerken cambaz kızı çiğnediğini gördü.” (Soysal. 19)

Tante Rosa'nın at cambazı olma hayalleri ve bunun Tante Rosa üzerindeki etkisi kadının toplumdaki yeri ve toplumun kadına bakış açısını da anlatmaktadır.

1.2 Tante Rosa'nın Okul Yaşamı

Tıpkı “tipik” bir kızıdan/kadından bekleneceği gibi Tante Rosa'nın da çevresinde olan olaylara karşı son derece romantik bir bakış açısı vardır. Hayalleri ve hayata bakışı da bu yüzden genelde gerçek dışıdır. Romanın ikinci bölümü de Tante Rosa'nın rahibeler okulundaki zamanını anlatır. Rahibe okulundaki olayları betimlerken ve kendisinden bahsederken yapıtta “prenses” sözcüğünün tekrarlanması onun romantik bakış açısını kanıtlamıştır. Onun hayal dünyasında o adeta kötü şartlar altında yaşayan bir prensesdir ve prens bir gün gelip onu kurtaracaktır. Yazarın yapıtın bu bölümünde kullandığı “prenses” benzetmesi ve bir prenses olmasından ötürü Tante Rosa'nın sahip olduğu ayrıcalıklar romanın temel amacı olan aykırı kadının toplumda var oluşunu gerçekleştirmesini göstermeye yaramıştır. Diğer küçük kızlar gibi kurallara uymak, ya da rahibelerin sözlerine ve dini olgulara körü körüne bağlanmak ona göre değildir. Onun yerine sıra dışı bir “prenses” gibi davranıp hayallerinin peşinden gitmeyi, rahibelerin din

yoluyla yaptığı baskılara boyun eğmemeyi tercih etmiştir. Rahibelerin sözlerine aldırış etmeden koşması, çok fazla su içmesi bunu kanıtlamıştır.

“Musluğa koşup kana kana su içmeye başladı. (...) “Durup dururken su içiyorsun,” dedi. Schwester Maria, “Su içiyorsun durup dururken, sen arzularına gem vuramayan günahkâr bir kızsın,” dedi, “içini öldürmeyi bilmiyorsun.”” (Soysal. 22)

Eserde prenses benzetmesinin diğer bir önemi ise okura Tante Rosa'nın yani aykırı kadın figürünün daha çok küçük bir yaşta bile kendi farklılığını anladığını, var olması ve toplum içinde hayatta kalabilmesi için kalıpların dışına çıkması gerektiğini göstermiştir.

Rahibeler okulundaki gösteride melek rolü için diğer kızlar gibi saçları şekerli suyla ıslatılıp örülmüştür. Tante Rosa, elişi dersinde merakını yenemeyip saçları istenilen şekle gelmiş mi diye saçlarının uçlarını açmış yani kendini dizginlemeyi başaramamıştır.

“Kıvırcık olmuştu saçları, tam prenses saçı olmuştu ki, yakalandı. Schwester Maria, bu zamansız meraka çok kızmıştı.” (Soysal. 24) Rahibelerin onu ceza olarak meleklikten alıp

dilenci rolü vermesi sonucu bu sefer bir prenses olarak en iyi dilenci çocuk rolünü o oynamıştır. Tante Rosa'nın çevresindeki hayata bakışı yaşının bir getirisi olarak kendi

hayal dünyasından oluşmuş bir filtre içindedir. *“Bir prensesti bir peri kıızıydı o, koşardı da, süslü görürdü de çamları. Evet, bir prensesti sanki o. Bu okula gelmeden önce sanki*

daha çok prensesti.” (Soysal. 21) Bir prenses olmanın gereği olarak ve hayatını bu

şekilde yaşamak için kurallardan kaçmıştır. *“Onlar prenses olmadıklarından korkarlar.*

Yasaklar prensesler için değildir. Prensesler hangi yasayı çiğnerlerse çiğnesinler bir şeycikler olmaz, çünkü bir gün prens atla gelerek prensesi kurtaracaktır.” (Soysal. 22)

Genel olarak prenses sözcüğü eser içinde aykırı ve sıra dışı kadını betimlemek için kullanılan bir metafordur. Bu duruma en iyi kanıt ise Tante Rosa'nın çevresindeki kurallar arttıkça prensesliğini kaybettiğini düşünmesidir kurallar arttıkça kadınların sıra dışı, yenilikçi davranışlar içinde bulunmaları zorlaşır ve prensesliklerini kaybederler.

“Evet, bir prensesti sanki o. Bu okula gelmeden önce sanki daha çok prensesti.” (Soysal.

21) Tante Rosa prensesliği azaldıkça, hayal dünyası soldukça kendini gerçekleştirmez.

Okulda sıradışı davranışlarını sürdürüp mutfaktaki çörelere “oğlan çükleri” dediği için annesinin yanına yollanmış ve okuldan atılmıştır.

Okul hayatında kendini diğer kızlardan farklı gören Tante Rosa, onların yaşadığı tek tip, sıkıcı, baskı altındaki hayatı yaptığı eylemlerle reddetmiştir.

2.Tante Rosa'nın Ergenlik ve Kadınlığını Keşfediş Dönemindeki Var Oluş Sorunsalı

2.1 Tante Rosa'nın Kadınlığını Keşfediş ve İstek Dışı Evliliği

Çocukluktan, genç kızlığa geçiş döneminde kızlar kendini tanıma çabası ve öz benlik arayışına girerler. Kız çocukları bu dönemden geçerken kendilerini ve dürtülerini tanımaya başlar ve çoğunlukla da bu duygu durumuna anlam veremezler, hatta çoğu zaman farklı birine dönüştüklerini düşünürler.

Ergenliğe yeni girip kendini yeni keşfeden her kız gibi Tante Rosa da karakterindeki değişikliklere anlam verememiştir. Yazar **tante rosa'nın hayvanları**'nda asla "cinsellik" kelimesini kullanmamıştır, bunun yerine "hayvan" sözcüğü cinselliği anlatmak için bir metafor olarak verilmiştir. Kullanılan iğneleyici dille toplumdaki kalıplaşmış olan kadınların cinselliğine bakışı eleştirilmiştir. "... *aptal Hans, üç danslık Hans, o gün nedense bira paralarını ödeyen Hans, Tante Rosalar'ın hayvanları olabileceğini, o hayvanla yatabileceklerini bilemeyecek, anlayamayacak olan Hans.*" (Soysal.28) Tante Rosa ergenliğin getirdiği ruhsal, bedensel ve zihinsel değişimle birlikte hayata farklı bir gözle bakmaya başlamıştır. Ev ve kişinin birbirinden ayrı olgular olduğunu, eve körü körüne bağlanılmaması gerektiğini fark etmesiyle birlikte yırtıcı, evcilleştirilmemiş hayvanları daha çok sevmiştir. "*Evin kişiden ayrı, yıkılabilir bir nen olduğunu, olması*

gerektiğini o gün anladı.” (Soysal. 27) Yazarın kullandığı dil okurda Tante Rosa’nın istemsiz olarak ve farkında olmadan böyle davrandığı etkisini uyandırır. Ama Tante Rosa tıpkı çocukluktan gençliğe adım atan her kız gibi yavaş yavaş erkeklerle ilgilenmeye, danslı partilerden hoşlanmaya, âşık olmak ve beğenilmek istemeye başlamıştır.

“Sizlerle Başbaşa dergisinin aşk romanlarını seviyordu. Königstrasse’nin köşesindeki dondurmacıya girip çıkarken bildiği erkek bakışlarını seviyordu. Erkek bakışlarıyla bir bir süslenmeyi seviyordu.” (Soysal. 27)

Ergenliğin getirdiği zihinsel ve ruhsal değişim onun hayata bakışını da değiştirmiştir. Var olması için aykırı bir prenses olmak değil, beğenilmek, dans etmek ve ilgi görmek istemiştir.

Sizlerle Başbaşa dergisi eserin bu bölümünde de etkili bir leit motivedir. Tıpkı çocukken hayallerini biçimlendirdiği gibi odak figür Tante Rosa hayatının bu bölümünde de kararlarını ve hayata bakışını bu dergiye göre biçimlendirmiştir. *Sizlerle Başbaşa* dergisindeki bayağı kızlar gibi ilk ilişkisinden hamile kaldığı için onlar gibi “namusu kirlenmiş” bir aile kızı olmamak adına Hans’la evlenmiştir. *Sizlerle Başbaşa* dergisiyle hayatının her alanını özdeşleştirdiği gibi yine bu dergideki romanların etkisinde kalarak klişeler üzerine kurulu bir evlilik yapmıştır. Evliliğin temel amacı Tante Rosa’nın bir “piç” doğurmamasıdır. Fakat Tante Rosa ve Hans arasında en ufak bir duygusal bağ

olmadığı ve dolayısıyla evlilikleri de istek dışı olduğu için Tante Rosa bu evlilikten doğan çocuklarına da piç gözüyle bakmıştır.

“Kocasıyla istemeden yatmaya başladığı zaman “namusu kirlenmiş” bir kadın olmanın ve bu yatmalardan sonra doğurdukça piç kurusu doğurmanın ne olduğunu anladı, hiçbir şeyin Sizlerle Başbaşa dergisindeki aşk romanlarında yazılanlara benzemediğini o kadar iyi, o kadar elle tutulur gibi anladı ki.” (Soysal. 30)

Kendini toplumda var edip saygınlığını kaybetmemek, namusu kirlenmiş kadın damgası yememek için yaptığı bu evlilik onun var oluşunu olumsuz yönde etkilemiştir. Toplumun dayattığı tabular yüzünden yaptığı evliliği, özgürlüğünü ve prensesliğini kaybetmesine neden olmuştur. Tipik aile portresine uygun, yaşamdaki tek amacı ailesi ve evini gözetmek olan bir kadına dönüşmüştür. Ergenliğinin başlarındaki özgürlük düşkünü Tante Rosa yerini eve bağlı, bir “sahibi” olan, özgürlüğünden vazgeçmiş bir kadına bırakmıştır.

“Önce kedilerden, sahiplerini ve onların evlerini korumayı pek takmayan kedilerden çok, sahiplerini ve onların evlerini korumayı varlıklarının tek anlamı sanan köpekleri sevmeye başladı. Sonra kanaryaları, bön tavukları, can sıkıcı muhabbet kuşlarını ve bütün evcil hayvanları, bir de evlerini sırtında taşıyan kaplumbağaları sevdi – o yırtıcı, özgür orman hayvanlarını unuttu.” (Soysal. 30)

2.2 Hayallerinin Peşinden Gitme ve Terk Edişi

Günümüz dünyasındaki bakış açısına göre evlilik birbirine âşık iki insanın ömürlerinin sonuna kadar birlikte olmak için yaptıkları resmi bir sözleşmedir. Evliliğin etik, yerinde

ve doğru olması için karşılıklı sevgi devam etmeli, taraflar bu durumdan hoşnut olmalı ve sadakatsizlik olmamalıdır. Bu koşullardan herhangi birinin eksikliği terk edişi doğurur.

Terk ediş Tante Rosa'nın Hans dışında yaptığı üç farklı evliliğinde görülmüştür. Tante Rosa'nın ikinci evliliği bitiş şeklinden ötürü önem taşır. *“Sizlerle Başbaşa dergisinde diyordu ki, bir kadın diyordu bırakmış kocasını, yavrularını...”* (Soysal. 34) Bu evlilik güneydeki bir Katolik köyünde geçer. Dini baskıların yoğun olduğu bir toplumdaki kalıplaşmış bir evliliğdir. Bu evliliğin onu mecbur bıraktığı her pazar düzenli olarak ayine katıldığı, tipik Hristiyan hayatını yaşamıştır. Hem dini baskılara dayanamadığı ve benliğine ters düştüğü, hem de üçüncü çocuğunu emzirmesi gerektiği için pazar sabahları kiliseye gitmeyi bırakmıştır. Tante Rosa'nın evlilik hayatı ve fazlasıyla planlı yaşantısı toplumun “ideal” bir kadından ve eşten beklentisini göstermiştir. İyi bir eş olarak her pazar ayininden sonra kaz kızartmasını, elmalı tatlıyı ve sıcak kahveyi kocasına hazır etmesi, düzenli olarak örtüleri kolalaması gerekmiştir. *“Kaz kızartması her pazarkinden iyiydi, elma tatlısı çok çok iyiydi, ev sıcaktı, masa örtüsü kolalıydı, kocanın saçları briyantınle ortadan ikiye ayrılıydı.”* (Soysal. 32) Tante Rosa aykırı yapısının sonucunda ideal eş kimliğinden oldukça sıkılıp terk edişe yönelmiştir, ilk defa bu ayinlerden sonra kocasını odasına almaması bunu kanıtlar. *“Tante Rosa'nın kocası haykırıyordu. Adam kapıyı yumrukluyordu, düzenini bozan kapıyı yumrukluyordu.”* (Soysal. 34) Tante Rosa

bundan sonra zorunlu yaptığı şeylere katlanmayıp büyük kentlerdeki yaşamı hayal etmiştir. Yapıtta bu hayali anlatılırken de *Sizlerle Başbaşa* dergisinden yararlanılmıştır. “...*hep gemiler geçiyordu gözlerinin önünden gemiler geçiyordu, tren düdüğü, fabrika düdüğü, uğultu, kalabalık büyük kentlerin uğultuları...*” (Soysal. 32)

Tante Rosa da *Sizlerle Başbaşa* dergisindeki gibi bir hayatı düşlemiş her şeyin gereğinden fazla rahat, yerli yerinde olduğu ve her günün belli bir kalıp içinde yaşandığı bu hayattan bıkip kaçmıştır.

“Margarita ekili bir küçük bahçe, tahta merdivenli yüksek tavanlı, çalar saatli bir ev bıraktı, her Pazar sabahı kiliseye giden, her Pazar öğleden sonra koynuna giren kocayı bıraktı, şapka giyen komşu kadınları, sümüklü çocuklarını bıraktı, onların kocalarını, onların kaz kızartmalı hayatlarını bıraktı(...)” (Soysal. 34)

Yapıtta Tante Rosa'nın iki mutsuz evliliği ile ilgili iki farklı metafora da yer verilmiştir. Bunlardan ilki terk edişin de anlatıldığı **tante rosa aforoz ediliyor** bölümünde Tante Rosa'nın giydiği korsedir. Bu korse Tante Rosa'nın Katolik köyündeki yaşantısı ve evliliği için bir metafordur. Tıpkı yaşantısı ve evliliği gibi korse de iyidir ama onu çok sıkıştır.

“Tante Rosa'nın korsesi iyi markaydı, yediği kaz kızartmaları karnını şişirmişti, korse iyiydi, sıkıyordu, çok sıkıyordu korse...” (Soysal. 32) İkinci metafor ise **tante rosa soluk kır çiçeklerine geri dönüyor** bölümündedir. Bu bölümdeki sulu boya kır çiçekleri tablosu mutsuz ve bıkkınlık vermiş olan evliliğini simgeler. *“Soluk kır çiçekleri.*

Suluboya... Kocasını savaşa gitmeden yapmıştı bu resmi... Bir kadın bıktığı kocasını iş yolculuğuna gönderircesine gönderir savaşa.” (Soysal. 43) Bu metaforun kanıtı ise evlilikleri kötüye gittikçe bu çiçeklerin daha da solması *“Suluboya tablodaki çiçekler daha da soldular.”* (Soysal. 44) ve Tante Rosa'nın kahvede tanışıp yattığı adamın giysilerini pencereden atarken bu tabloyu da arkasından atmasıdır. *“Adamın giysilerini pencereden dışarı attı. Suluboya kır çiçeklerini de arkasından”* (Soysal. 44)

Tante Rosa'nın ideal evliliği: hayallerinin peşinden giden ve güçlü yapıdaki bir kadın için en uygunu olan keman çalan güzel kocasıyla yaptığıdır. *“Eve aldığı birkaç parça eşyanın bekçiliğini yapmadım diye bana çatacak adam değil felsefeye ihtiyacım var benim, ya, felsefeye.”* (Soysal. 38)

Tante Rosa yapısı sonucu evliliğe farklı bir gözle bakar, ona göre bir evlilikte duygusal bağ hafiften kopmaya başladığı an evlilik bitmelidir. *“Bir kadının bir kez yalancıkta inlemesi bile fazladır. Bir kez yalancıkta sokulması. Çirkinlikleri tekrarlamaktansa enayi başlangıçlara koşturmalı.”* (Soysal. 46) Bu sebepten bir kadın eğer kocasından bıcarsa kadın için erkeğin savaşa gitmesi de pek bir şey ifade etmez. Tante Rosa evliliklerini çok rahat bitirip terk edişe yöneliyor olmasına rağmen yalnız kalmak da istemez. İyi bir evliliğinin olacağına inancını yitirmez yeni ilişkiler denemek ister. Bu

isteğindeki amaç iyi bir evlilik yaşamak ve değerini gerçekten anlayan biriyle mutlu olmaktır. “...bir evliliğin bir evlilik olduğu günler gelecekti, inanıyordu Tante Rosa. Bir ilandan bir evlilik çıkabileceğine inanıyordu, o daha aptaldı.” (Soysal. 47)

3. Yaşlılık ve Hayata Tutunma Çabası İçinde Var Oluş Sorunsalı

3.1 Tante Rosa'nın Girişimciliği

Yaşlanmak ve etrafındaki her şeyin yavaşça yitip gittiğini görmek yeterince uzun yaşayabilen her insanın ortak sonudur. İnsanlar; doğup büyüüp yaşadıktan sonra kaçınılmaz bir şekilde yaşlanırlar. Bir insan yaşama sınıksız tutunursa ve öyle ya da böyle var olabilirse yaşlılığın da üstesinden gelebilir. Bazı insanlar maddi durumları kötüleştikçe ve işsizlikle boğuşmak zorunda kaldıklarında bu durumu olduğu gibi kabullenirken, bazıları da bu durumu değiştirmeye çalışır ve girişimcilik çalışmalarına başlarlar. Tante Rosa girişimcilerden biridir.

Tante Rosa'nın pek çok girişimcilik denemesi olur. Bunlardan ilki *Sizlerle Başbaşa* dergisinde gördüğü “öncesi ve sonrası” ilanlarından esinlenerek başlattığı mezarlık işidir. Bu işin amacı mezarlara bakım yapıp onları güzelleştirmektir. Bu girişimciliğindeki esin kaynağı *Sizlerle Başbaşa* dergisinde görmüş olduğu öncesi-sonrası temalı ilanlardır. Bu ilanlardan ürettiği girişimcilik fikri yaşam mücadelesini devam

ettirmek isteyen biri olduğunu kanıtlar. Kocasını kaybetmiş herhangi bir dul kadın gibi depresyona girmeyip, girişimcilik denemeleriyle yaşamını sürdürmeye çalışması aykırı bir yapıda olduğunu kanıtlamıştır. Girişimcilik denemeleri başarısız olmasına rağmen devam edişi onun farklı yapısını desteklemiştir.

Rosa, yaşlılık döneminde ikinci girişimcilik denemesinde bulunmuş müzayedelerden topladığı ucuz eşyaları pahalıya satarak zengin olma hayalleri kurmuştur. Evine aldığı şişme botları yatak olarak kullanıp evini bir pansiyona çevirmek istemiştir; çünkü müzayedelerden aldıklarından kopamamıştır. **tante rosa bütün rüzgarlara açık** adlı bölümde girişimciliği anlatılan Tante Rosa fazla iyimser bir bakış açısına sahiptir ve bu bakış açısıyla hayata karşı mücadele edebilmiştir. Var olabilmesi için ihtiyaç duyduğu parayı kendi imkânlarıyla yarattığı işlerden sağlamaya çalışmıştır. *“Çok düşündü Tante Rosa, ucuz malı alıp pahalı satma yollarını. Bir gün güzel Meryem onu kutsal bir rastlantıyla açık arttırma yapılan yıkık belediye sarayının avlusuna getirdi.”* (Soysal. 52)

Tante Rosa yaşamında yaşlı bir kadın olarak bile ayakta kalıp tam anlamıyla yaşayabilmek ister. Bu çaba **tante rosa yaşamakta ısrar ediyor** bölümünde verilmiştir. Eserin pek çok yerinde bahsedilen Tante Rosa'nın kedisi bu çaba için kullanılan bir metafordur. “bir kedi her zaman güzeldir” sözü yaşamayı bilen ve becerebilen biri için

hayatın her zaman güzel olabileceğini göstermiş, yaşamın ironik bir parçasına parmak basmıştır. Tante Rosa hayatındaki başarısızlıklar sonucu yoksul ve açtır fakat gelişen teknoloji ve uygarlığın bir sonucu olarak evinde boş bir buzdolabı vardır. *“Bir kavanoz ekşi yoğurt buldu, batı batı denen uygarlık bu işte, buzdolaplı açlıklar var burda.”* (Soysal. 59) Bir lüks olan teknolojiyle, yokluğun bir getirisi olan açlığın birlikte verilmesi insanların teknolojiyi karınlarını doyurmanın önüne koyduğunu, önceliklerini bilemediğini ve varlık içinde yokluk yaşadığını gösterir.

Tante Rosa'nın yoksulluk ve yokluk içinde de aristokrat olma hayalleri devam etmiştir. Var olup hayata tutunabilmesi için bir aristokrat gibi hissetmesi gerekir. *“Pencere camının kirleri sabah yağın yağmurla parmak parmak akmış. Bir zebra kürkü gibi, güldü Tante Rosa, şimdi bir zebra kürkünün ardından sokağa, karşıdaki parka bakıyorum.”* (Soysal. 59) Camındaki yağmurdan akmış kirleri zebra kürküne benzetmesi buna örnektir. Tante Rosa yoksuldur, kürk zenginlere göre bir aksesuardır. İçindeki zengin ve aristokrat olma hayalleri olmadıkça var olamayacağı için camındaki kire karşı bile farklı bir bakış açısı vardır. Bu farklı, iyimser bakış açısıyla kötü durumları atlatıp mutluluğunu ve varlığını sağlamıştır.

Yaşadığı hiçbir olumsuz koşul onun hayata karşı dimdik durmasını engelleyemezken, Tante Rosa'nın vestiyerinde çalıştığı yere gelen adamın ona karşı olan saygısız tavrı erkeklerin önüne koyduğu tüm engellere rağmen yaşamayı başaran yapısıyla ters düşer ve onu yıkar. Bu toplumun kadına ne kadar çirkin bir bakışı olduğunu, onu ne kadar kolay aşağılayabileceğini göstermiştir. Erkek ırkından gelen bu hakaret onu hala niçin çabaladığını sorgulamaya itmiştir. *“Evde pinekliyor ve bunları yapmanın değip değmeyeceğini düşünüyordu. Bütün bunların yeniden değmesi zor.”* (Soysal. 64) Her ne kadar aykırı bir yapıya sahip olsa da Tante Rosa'nın bile zaman zaman mücadelesini sorgulayabildiğini kanıtlamıştır; fakat bu ruh hali de geçicidir ve eski kocası Mathes 'in totodan kazandığı parayı Tante Rosa'yla paylaşmak için onu ziyarete gelişi başka bir girişim denemesi olan büfe açma fikrinin oluşturmuştur. Bu, yapıtın **tante rosa grand düşes ş.m** bölümünde anlatılır. Plan için uzun bir liste hazırlayıp ve pek çok ürün sipariş ederler, bunların gelmesini beklerken Paris'e gezmeye gitmişlerdir. Ürünleri beklemek yerine Paris'e gidip parayı orada harcaması onun hayallerine çok fazla düşkün olan ve sağlam kararlar alamayan bir yapıya sahip olduğunu bir kez daha göstermiştir. Tante Rosa'nın lükse düşkünlüğü ve içindeki hiçbir şeyin öldürmeyi başaramadığı zenginlik ve aristokrasi aşkı bütün parayı Paris'te bitirmesine neden olmuştur. Çocukluk döneminde sadece hayal kırıklığı yaşamasına sebep olan hayal dünyasının etkisi altında kalma

durumu yaşlılığında neredeyse yaşam mücadelesine engel olmuştur. Fakat aykırı yapısının sayesinde yine de yaşamaya devam etmiştir.

3.2 Tante Rosa'nın Aidiyetsizliği ve Yalnızlığı

Yaşlı olmak bunu yaşamış ve yaşayacak olan her insan için zor bir durumdur. Hayatlarında köklü değişimler yaşanır: çağın toplum yapısına uyum sağlayamadıkları için kendilerini dışlanmış hissedeler, sağlıkları bozulur, dış görünüşlerinin değişmesiyle gençken ki güzelliklerini özlerler, yakınları ve hayatları boyunca yanlarında olmuş olan dostları ölmeye başlar. Bunun kişide hissettirdiği duygularsa; beğenilmek ve bir şeye ait olabilmektir.

Hangi yaşta olursa olsun Tante Rosa'nın var oluşundaki en büyük etken aidiyetsizliğidir. Sürekli hayalleri peşinden giderken yaptığı terk edişlerin sonucu hiçbir yere ait olamamış ve arkasında bıraktığı kişileri düşünmeden gitmiştir. Bu da onu yalnızlığa sürüklemiştir.

“Şu ya da bu çemberin içine girmemiş, girememiş bir bireyin gebermekten başka hakkı olmadığını anladı.” (Soysal. 71)

Yalnızlığının ve bir kadın olmasının getirisi olarak Tante Rosa yoksul olduğu anlarda bile durumunu düzeltmeyi değil: beğenilmeyi, sevilmeyi, yaşına rağmen hala çekici, güzel

olduğunu hissetmeyi ve âşık olmayı istemiştir. “*Şimdi parasızım ve doğru dürüst bir iş yerine aşkı düşünüyorum.*” (Soysal. 65) Bu sebepten isteği birisine ait olabilmektir. Güçlü, aykırı ve kendi ayakları üzerinde duran bir kadın olarak ihtiyaç duyduğu aşkı da kendisine aşk şarkısı söyleyerek sağlamış ve bu sayede hayata tutunmuştur.

Onun gibi her şeyin üstesinden gelen aykırı bir kadın için ait olmak istediği topluluğun “nasıl” olduğunun önemi yoktur. Tante Rosa yaşadığı hayatta bir yere ait olabilmek ve yalnızlığından kurtulmak istediğinden onun için hayat kadınlığı bile zor olmayacak, ona da en iyi şekilde uyum sağlayacaktır. Her şeyin en iyisini yapmak zorundadır ki belki o zaman bir grup onu içine alır ve çevresine uyum sağlar. “*Evli kadınlar toplantısında, en temiz pak aile kadını olmaya özenen aynı kadın orospuların yanında en orospu olmayı niçin istemesin?*” (Soysal. 69)

Tante Rosa iyice yaşlandığında onu hayata bağlayıp yaşatan tek şey bakımlı olup, kendine özen gösterip, yaşlılarının aksine yaşlılığını kabullenmeyip farklı olmasıdır. Sıradan yaşlı kadınlar gibi sade şeyler giymez, süslü pırıltılı, göze çarpmasını sağlayan sivri topuklu ayakkabılar ve başka pek çok abartılı ama eski moda giysiyi eskicilerden maddi durumu el verdiğince satın alır. “*Bir Noel ağacı gibi süslü, pırıltılı olmalıyım. Göze batıcılığım, çirkinliğimi, yaşlılığımı aşmalı. Gülebilirler, alay edebilirler, ama*

görmeden geçemezler.” (Soysal. 82) Yaşlılığa ancak farklı olabilirse katlanabilir ve çevresinde göze çarparsa var olabilir.

Tante Rosa artık var oluşunu tamamlamıştır. Elinde buna dair hiçbir kanıt olmadığı için fatura gibi önemsiz belgelerden kopamaz bunlar sayesinde bir zamanlar bir yerlere ait olmuş olduğunu düşünmek ister. Geçmişinden kopamayışının sebebi ise geçmişine dair kanıtlarla gençleşebileceğini düşünmesidir. Aykırı yapısı sonucu yaşlandığını kabullenmeden, geçmişe bağlanarak gençleşmeye çalışır ve böylece hayata tutunur. *“Yaşamış olduğunu tek başına belgeleyen bu kâğıtları atmaya kıyamıyor, onları yok edemiyordu.”* (Soysal. 93)

Aidiyetsizlik Tante Rosa'nın ölümünde de etkisini hissettirir ve ait olmadığı, olamadığı için gömülemez. Hayatı simgeleyen, kedi metaforu ölümünde de ortaya çıkar. Tante Rosa'nın küllerinin olduğu vazoyu bir Siyam kedisi devirip küllerin üzerine işer. Bu da Tante Rosa'nın sıradan her insan gibi olmadığını kanıtlar niteliktedir.

4. Sonuç

Eserin ana teması aykırı, güçlü ve yılmaz kadın olma halidir. Yazar odak figür üzerinden kadın sorunlarına değinip, bunları kısa öyküler halinde anlatır. Bu kısa öyküler ilk bakışta çocuksu gibi gözükmelerinin aksine de genel olarak her biriyle bir kadın olma sorununa değinilir: istek dışı evlilik, kocasına boyun eğmek zorunda bırakılmak, toplum tarafından

ötekileştirilmek, edilgen kalmaya zorlanış... Tipik kadın sorunsalı temalı yapıtların aksine Tante Rosa kadın sorunsallarına rağmen aykırı yapısını koruyan ve bunun sonucunda ötekileştirilen kadını anlatır. Genel anlamda aykırı bir kadının süreklilik gösteren yaşam mücadelesi anlatılmıştır.

Yapıtta pek çok farklı hayale yer verilir ama hiçbir hayal gerçek olmaz: ne yakışıklı teğmen at cambazı kıza âşık olur, ne ucuza alıp pahalı satarak zengin olunabilir, ne de Tante Rosa'yı içinde Napolyon ve metresinin olduğu bir araba ezer... Fakat yazarın yarattığı aykırı ve farklı kadın yapısı sonucunda Tante Rosa'yı hayal kırıklıkları yıkama, pek çok zorlukta olduğu gibi yıkılan hayallerinin de üstesinden gelip yaşamaya devam etmiştir.

Eserde aynı zamanda klasik toplumun kalıpları dışında bir evlilik görülür. Aykırı yapısının getirisi olarak klasik bir kadından bekleneceği gibi birlikteliğinin sonsuza kadar sürmesini beklemez ya da bunu istemez. Evlilik duygusal bağ bittiğinde bitmelidir ve başka hayallerin peşinden gitmek uğruna olan terk ediş son derece olasıdır bu tavrı onun ötekileştirilişini daha da tetiklemiştir. Rosa, klasik kadın tipi değildir bu yüzden bir kadın tipinden beklenen duygusal yaşama, çocuklarını asla arkada bırakmama ve evlilikteki edilgen rolü kabullenmek gibi davranışları yoktur. Tipik kadın rolünün kendisine

benimsetilmeye çalışılması onu terk ediş e iten ve daha da fazla ötekileştiren sebeplerdendir.

Tante Rosa yirminci yüzyıl kadınından beklenmeyecek biçimde yoğun bir girişimcilik ç abasına girmiştir: evini pansiyon yapmaya çalışmış, mezarlara bakım yapmış, büfe açmaya çalışmış ve sürekli bir iş aramıştır. Bu girişimcilik arayış ve ç abalarının başarısızlığı bir nevi toplumun çalışan kadına bakışını iğneleyici ve üstü kapalı olarak sunar. Ama aykırı yapısı bu onu ötekileştirilmeye karşı güçlü tutmuştur.

Aidiyetsizlik ve yalnızlaşma eserdeki önemli bir izlektir ve kadın olma durumuyla birlikte verilir. Aidiyetsizliği oluşu toplumun güçlü, hırslı ve ç abadan vazgeçmeyen kadın figürlere alışkın olmamaları sonucu onlardan korkup, onları ötekileştirmelerine bir göndermedir.

Soysal, eserde yaşam mücadelesi içindeki ataerkil toplum yapısına boyun eğmeyen güçlü kadının yaşamını öykülerle anlatır. Öykülerde tanrısal bakış vardır fakat sadece Tante Rosa'nın iç dünyası anlatılır. Nadiren verilen Tante Rosa'nın düşünce akışları da toplumdaki ötekileştirilen kadın olmayı ve yaşam mücadelesine ne olursa olsun devam etmeyi göstermiştir.

Kaynakça

- Sevgi Soysal, Tante Rosa 15. Baskı 2013 İletişim Yayıncılık